

Izraelio ir Irano konfliktas kelia nerimą pasaulinėse žaliavų rinkose. Kol kas reikšmingo naftos ir gamtinių dujų kainų šuolio pavyko išvengti, tačiau paaštrėjus konfliktui energetinių resursų kainos gali stipriai augti. Toks scenarijus būtų ypač nepalankus Europos Sąjungai, itin priklausomai nuo naftos ir gamtinių dujų importo. Visgi, kodėl degalų kainų šuolis turėtų būti mažesnis nei tikimasi, pasakoja „Luminor“ banko vyriausiasis ekonomistas Žygimantas Mauricas.

Ar sulauksime degalų kainų šuolio?

Izraelio ir Irano karinis konfliktas kilstelėjo pasaulines naftos kainas, tačiau kol kas reikšmingesnių naftos eksporto sutrikimų Artimuosiuose Rytuose pavyko išvengti. Kaip pastebi ekonomistas Ž. Mauricas, šiuo metu degalų kainų augimas yra kur kas nuosaikesnis nei 2022 m. prasidėjus Rusijos karinei invazijai Ukrainoje.

„Naftos kaina, nors ir šoktelėjusi nuo 65 iki 75 JAV dolerių už barelį, vis dar yra mažesnė nei šių metų pradžioje, jai siekus 80 JAV dolerių. Naftos kainų poveikį degalų kainoms kol kas neauga ir dėl to, kad nafta sudaro vis mažesnę degalų kainos dalį“, – aiškina Ž. Mauricas.

Didžiausią naftos kainos dalį, tai yra, apie 55 proc. galutinės degalų kainos, šiuo metu sudaro mokesčiai – PVM ir degalų akcizai. Dar 15 proc. kainos sudaro naftos perdirbėjų, transportuotojų ir pardavėjų marža. Galiausiai, tik 30 proc. galutinės degalų kainos sudaro pati nafta. Pasak eksperto, dėl šios priežasties, pasaulinei naftos kainai padidėjus 10 proc., galutinė degalų kaina turėtų pakilti vos apie 3 proc.

„Įdomu tai, kad akcizų pakėlimas – ypač dyzeliniam kurui – nuo šių metų pradžios kol kas turi didesnę poveikį degalų kainoms nei pastarasis pasaulinių naftos kainų šuolis“, – priduria jis.

Visgi, Artimųjų Rytų šalyse išgaunama net trečdalis viso pasaulio naftos ir šeštadalis gamtinių dujų. Be to, didžioji dalis šių energetinių resursų eksportuojama per vos 50 km pločio Hormūzo sąsiaurį, skiriantį Iraną nuo Arabijos pusiasalio. Paaštrėjus ir išplitus kariniam konfliktui naftos kainos gali šoktelėti virš 100 JAV dolerių už barelį, kaip buvo 2022 m., taigi, degalų kainos taip pat augtų.

„Iranas anksčiau ne kartą grasino blokuoti Hormūzo sąsiaurį. Jei taip nutiktų, pasaulinės naftos ir gamtinių dujų kainos galėtų šoktelėti į naujas aukštumas – ko gero labiau, nei po 2022 metais prasidėjusios Rusijos karinės invazijos Ukrainoje. Tai nėra pagrindinis rinkų

scenarijus, bet tam tikros rizikos egzistuoja. Esminis veiksnys būtų Irano elgsena – išlieka galimybė, kad išpraustas į kampą Iranas imsis veiksmų, kurie destabilizuotų visą regioną“, – sako ekspertas.

Ekstremaliu scenarijumi - didžiausias smūgis Europai

Pasak ekonomisto, Europos Sąjunga yra labiau priklausoma nuo naftos ir gamtinių dujų importo, lyginant su JAV ir Kinija. Pirmiausia, ES neturi savo gavybos pajėgumų dėl ilgą laiką vykdytos iškastinio kuro atsisakymo strategijos.

„Europos Sąjunga, o ypač – Vokietija, savo energetinę strategiją grindė „pigų“ rusiškų energetinių išteklių importu, tačiau ši strategija sugriuvo kaip kortų namelis po 2021 m. Rusijos pradėto energetinio karo prieš ES ir 2022 m. sekusios karinės invazijos Ukrainoje. Atsinaujinančios energetikos plėtra nėra tokia sparti, kokios buvo tikėtasi, o transporto elektrifikacija taip pat juda vėžio greičiu. Tad dėl galimo karinio konflikto paaštrėjimo Artimuosiuose Rytuose Europos Sąjunga yra itin pažeidžiama“, – teigia Ž. Mauricas.

Anot jo, pastarąjį dešimtmetį plačiai išryškėjo ir skirtumas tarp ES bei JAV. Skalūnų naftos ir dujų revoliucijos dėka JAV pasiekė energetinę nepriklausomybę. Šiuo metu tai didžiausia naftos išgavimo šalis pasaulyje ir pirmaujanti gamtinių dujų eksportuotoja. Be to, nuosekliai investuoja į energetinį saugumą – nuo tradicinės iki atsinaujinančios ir branduolinės energetikos.

„Įdomu tai, kad pagal investicijas vienam gyventojui JAV lenkia ES ne tik tradicinės, bet ir žaliosios energetikos srityje. ES, iš kitos pusės, pirmauja tik energetinio efektyvumo investicijose, tačiau šios priemonės mažai padėtų, jei dėl geopolitinės įtampos smarkiai išaugtų naftos ar dujų kainos. Tad Europos Sąjungai belieka viltis, kad konfliktas Artimuosiuose Rytuose neišsisiūbuos. Kitu atveju, užkluptų dar viena energetinė, tikėtina – ir ekonominė, krizė“, – tvirtina ekonomistas.

Pasak jo, degalų kainų augimas labiausiai paveiktų transporto sektorių, kuris šiuo metu neturi alternatyvų. Gyventojai tokiu atveju gali prisitaikyti išgydami mažiau taršias, hibridines ar elektrines transporto priemones. Gera žinia – Europos Sąjungai padeda lėtėjantis pasaulio ekonomikos augimas, kuris mažina naftos ir gamtinių dujų paklausą.

„Ateities sandoriai sufleruoja, kad, jei karinis konfliktas Artimuosiuose Rytuose neišsisiūbuos, galime tikėtis nuosaikiai mažėjančių naftos ir gamtinių dujų kainų. Vis dėlto, trumpesniais laikotarpiais gali tekti ne kartą pasivažinėti kainų kalneliais“, – teigia ekspertas.

Ž. Mauricas: ar neramumai Artimuosiuose Rytuose gali sukelti
degalų kainų šuolį?

